Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Donneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat: în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ insertiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care-ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brasovŭ:
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și insertiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 87. Brașovŭ, Mercurĭ, 21 Aprilie (3 Mai) 1893.

Visita monarchului la Budapesta.

Brașovŭ, 19 Aprilie v.

Astăḑĭ va sosi, conformŭ programului stabilitŭ, Majestatea Sa monarchulŭ nostru în Budapesta.

Mai înainte călĕtoriile monarchului dela Viena la Budapesta și îndĕrĕtŭ nu ofereau nimicŭ deosebitŭ, séu, cum amŭ ḑice, neobicĭnuitŭ. Călĕtoria de față însĕ se face în nesce împrejurărĭ, carĭ îĭ dau o deosebită importanță, deși nu se petrece nimica, de ar face neapĕratŭ de lipsă presența Majestății Sale la Budapesta. Ba putemŭ ḑice, că tocmai spontana hotărîre a monarchului, de-a merge acum la Budapesta, fără ca mergerea sa sĕ fiă neapĕratŭ reclamată de vre-unŭ evenimentŭ, este causa, că i-se atribue o deosebită importanță.

Bine scimŭ, că Maj. Sa de-unŭ jumĕtate de anŭ n'a mai călcatŭ pe pămĕntŭ ungurescŭ și că acésta s'a atribuitŭ nemulțumirei și supĕrărei sale, despre care se formase în pressa maghiară o adevĕrată legendă. Se ḑicea, că unŭ norŭ negru turbură raporturile intime dintre Corónă și națiunea maghiară și se aduceau ca motivŭ demonstrațiile în atacerea statuei lui Hentzi și a monumentului honvedilorŭ, ér mai alesŭ alegerea, în modŭ demonstrativŭ, a lui Kossuth ca cetățénŭ de onóre de către representanța orășenéscă a Budapestei, scurtŭ timpŭ după ce acestŭ orașŭ fusese distinsŭ de Majestatea Sa cu titlulŭ de „residență regéscă.“

Intru câtŭ au fostŭ mai multŭ orĭ mai puținŭ fundate diferitele faime despre „supĕrarea regelui“, noi cei din depărtare, care nu cunóscemŭ secretele Curții din Viena, nu putemŭ ḑice nimicŭ. Amŭ vĕḑutŭ numai și putemŭ constata, că opoșițiunea maghiară s'a sciutŭ folosi cu prisosŭ de presupusa încordare a raporturilorŭ dintre „rege și națiune“, atribuindŭ tótă vina guvernului și „slăbiciunei“ sale; amŭ vĕḑutŭ totodată, că opoșiționalii ca și cei din partida guvernului păreau într'adevĕrŭ a fi cuprinșĭ de o óre-care neliniște și îngrijire pentru eventualele urmărĭ neprevĕḑute ale acelei încordărĭ.

Orĭ și ce s'ar ḑice, nu se póte contesta, că și în statulŭ ungarŭ, cu tótă constituționalitatea, persóna monarchului póte esercita o influință decisivă asupra mersului afacerilorŭ interne. Dér atuncĭ supĕrarea monarchului ar trebui sĕ privéscă nu cutare evenimentŭ incidentalŭ, ci însășĭ politica guvernului.

Intru câtŭ déră s'a putută presupune, că monarchulŭ este în contra reformelorŭ propuse de guvernŭ și a direcțiunei sale politice, îngrijirile amintite ale Maghiarilorŭ erau fundate și la locŭ. Cu totulŭ nefundate însĕ și prematnre au fostŭ speranțele esagerate, ce unii din noi voiau cu totŭ adinsulŭ sĕ le lege de presupusa indispoșițiă a Curții, în favórea dorințelorŭ și aspirațiunilorŭ națiunilorŭ asuprite.

Acésta se dovedesce acuma destulŭ de evidentŭ. Abstrăgêndŭ dela faptulŭ, că atâtŭ oficioșii, câtŭ și opoșiționalii ungurĭ au esploatatŭ până acum cu prisosință așa ḑisa neînțelegere dintre Corónă și poporulŭ maghiarŭ în interesulŭ partidelorŭ lorŭ, nu se póte nega, că sosirea monarchului la Budapesta, tocmai acum când s'au presentatŭ dietei cele două proiecte de lege bisericescĭ politice și proiectulŭ de lege privitorŭ la regularea salarielorŭ învĕțătorescĭ, despre carĭ tóte foile unguresci scriu că vorŭ inaugura o nouă epocă a statului naționalŭ maghiarŭ, póte fi nu fără cuvêntŭ interpretată, ca unŭ semnŭ de aprobare a politicei guvernului ungurescŭ și acésta tocmai fiind-că amintita visită pré înaltă nu stă în legătură, cum amŭ ḑisŭ, cu unŭ deosebitŭ evenimentŭ, deórece parada militară, ce se va ține între zidurile capitalei unguresci, nu póte trece ca unŭ astfelŭ de evenimentŭ.

Bucuria ce o dau pe față Maghiarii, în asemenĭ împrejurărĭ, din incidentulŭ sosirei monarchului în Ungaria, nu este dér nicĭ-decum de natură de a liniști națiunile nemaghiare, carĭ tocmai prin noua direcțiă politică a regimului maghiarŭ se simtŭ în celŭ mai mare gradŭ amenințate în esistența lorŭ.

In astfelŭ de împrejurărĭ ar fi cea mai mare greșélă a ne hrăni cu nisce ilusiunĭ deșerte asupra unei situațiunĭ, care se presentă din nou într'o lumină destulŭ de posomorîtă pentru noi.

Este însĕ o ilusiune nu numai deșértă, ci fórte periculósă chiar, căreia i se dau în momentele acestea contrarii noștri politicĭ și naționalĭ, când speră, că situațiunea, în aparență atâtŭ de favorabilă pentru ei, va puté dăinui și va puté duce la ținta imposibilă, ce-o urmărescŭ.

Maghiarii arŭ trebui sĕ fiă mai moderațĭ în bucuria lorŭ și sĕ se gândéscă în tótă seriositatea la adevĕratulŭ înțelesŭ alŭ cuvintelorŭ, cu carĭ ministrulŭ de instrucțiune și-a terminatŭ ultima sa vorbire privitóre la raporturile cu naționalitățile; sĕ se gândéscă, că póte veni unŭ momentŭ, în care supĕrarea popórelorŭ sĕ le pricinuéscă mai marĭ îngrijirĭ chiar decât „supĕrarea regelui“.

Salarisarea învĕțătorilor.

— Din desbaterile dietei. —

Amŭ promisŭ ierĭ, că vomŭ da în resumatŭ vorbirile lui Apponyi și Csaky, ținute în ședința dela 29 Aprilie a dietei ungurescĭ.

Albert Apponyi, după ce face o bombastică espunere a luptelorŭ, ce Maghiarii au trebuitŭ sĕ susțină înăuntru și înafară față cu inimicii statului maghiarŭ, după-ce ḑice, că statulŭ maghiarŭ nu șĭ-a asiguratŭ în de-ajunsŭ influența sa asupra elementelorŭ heterogene prin legile dela 1848 și prin transacția dela 1867 și 1868, continuă astfelŭ:

Precum s'a doveditŭ de zadarnică, pe tĕrêmulŭ dreptului publicŭ, speranța, că continuitatea apĕrărei de sine a națiunei o putemŭ suplini prin o lucrare, tocmai așa de ilusoriă s'a doveditŭ ea față de inimicii internĭ ai unității naționale. Credința, că egalitatea de libertate și de dreptŭ va fi destulŭ de puternică pentru a forma legătura unității dintre toțĭ cetățenii patriei, astăḑĭ este privită ca o blândă ilusiune. Recunoscŭ, că nu tocmai din greșéla nóstră amŭ ajunsŭ aicĭ; recunoscŭ, că față cu agitațiunile contra statului guvernele de până acum au fostŭ impotente — ei bine, dér acolo unde de faptŭ se află puterea inimicului, în provinciă, în șcólă, în institutele de banĭ: deputații din dietă nicĭ n'au observatŭ esistența inimicului, necum sĕ se lupte contra lui. (Vii aprobărĭ). Guvernulŭ trebue sĕ rupă odată cu aceste stărĭ, pe tótă linia. (Vii aprobărĭ). In privința acésta, pentru asigurarea și întărirea unității naționale maghiare la primulŭ locŭ e de lipsă o *politică culturală maghiară* în tóte ramurile învĕțămêntului. (Aprobărĭ furtunóse) Ministrulŭ de culte a simțit'o acésta, când șĭ-a compusŭ proiectulŭ, și a voitŭ sĕ deslege problema prin aceea, că dândŭ statulŭ unŭ ajutorŭ de 60 fl. învĕțătorului confesionalŭ, guvernulŭ sĕ aibă dreptulŭ de întărire și în contra învĕțătorului sĕ pótă introduce cercetare disciplinară, pe care însĕ o face autoritatea confesională, nerĕmânêndŭ guvernului decâtŭ dreptulŭ, că décă află uneltirĭ contra statului din partea respectivului învĕțătorŭ, sĕ revideze sentința. Se scie însĕ, că suntŭ miĭ de șcóle, in carĭ se picură în sufletulŭ copiilorŭ aversiunea contra statului și a națiunei maghiare, față cu carĭ proiectulŭ guvernului este

---

FOELETONULU „GAZ TRANS.“

Femeia europeană.

de Paulŭ Mantegazza.

Abstrăgêndŭ dela femeia turcă, care este a se privi ca asiatică, trăindŭ în Europa, și de Laplandeză, o nomadă sĕrmană și sĕlbatică, trăindŭ în regiunile nóstre polare, femeile europene suntŭ mai multŭ séu mai puținŭ libere, mai multŭ séu mai puținŭ fĕpturĭ civilisate. Ele se deosebescŭ totușĭ între sine prin posiția lorŭ diferită socială, prin rassă și religiune, ne mai vorbindŭ despre deosebirea individuală, care în casurĭ anumite punŭ afară de orĭ-ce calculŭ unŭ coeficientŭ anumitŭ. Acolo unde individualitatea se accentuéză puternicŭ, este ea în stare sĕ neutraliseze orĭ-ce influință a rassei, a religiunei și a posițiunei sociale. De aceea aflămŭ din când în când între femeile italiane în privința fisică unŭ tipŭ englesŭ séu rusescŭ și între Germane unŭ tipŭ italianŭ. Aceste suntŭ însĕ esccepțiunĭ. Marea mulțime a femeilorŭ suntŭ supuse influențelorŭ țĕrii, în carĭ au născutŭ și au crescutŭ.

O psichologiă comparativă a popórĕlorŭ europene încă nu s'a scrisŭ până astăḑĭ și probabilŭ, că unŭ omŭ singurŭ nu o póte scrie, de óre-ce viéța omenéscă pentru unŭ astfelŭ de studiu e pré scurtă și fiind-că naționalitatea autorului ar fi causa multorŭ rătăcirĭ personale. Nicĭ-odată n'am fostŭ așa de consciu de acestŭ adevĕrŭ, decâtŭ după ce am scrisŭ opulŭ „Psichologia amorului“. In Germania, unde cartea acésta s'a împărtășitŭ de rara fericire a mai multorŭ traducțiunĭ și edițiunĭ, se împotrivirĕ critícii în contra afirmațiunei mele, că în Italia se iubesce mai multŭ și mai bine ca orĭ unde. Unŭ Francesŭ șovinistŭ ar puté rĕspunde zîmbindŭ și cam cu dreptate: „*Mon chèr, on est un peu chauvin partout!*“

Décă întrebămŭ bărbațĭ, carĭ în tinerețea lorŭ au călătoritŭ multŭ și au convenitŭ cu femei din diferite naționalitățĭ, despre părerea lorŭ asupra calităților specifice naționale ale celui-l'altŭ sexŭ, atuncĭ rĕspunsurile lorŭ ar consta din frase convenționale, de carĭ toțĭ aceia, carĭ sciu câtŭ de puțină psichologiă, vorŭ rîde din causa banalității lorŭ dogmatice. Italianca, vorŭ ḑice ei, e pasionată, Francesa cochetă și amabilă, Germana naivă și romantică, Englesa reservată și puținŭ cam ipocrită, Spaniola gelósă și înfocată, Rusóica lesne de iritatŭ ș. a.

Și pentru-ca sĕ vorbescŭ numai de femeia italiană, despre aceea, pe care eu trebue sĕ o cunoscŭ mai bine, atuncĭ trebue sĕ mărturisescŭ, că o astfelŭ de femeiă n'am vĕḑutŭ nicĭ odată. Cunoscŭ Piemontese, Lombardese, Toscane, Romane, Neapolitane, carĭ tóte se deosebescŭ între sine, întocmai ca și popórĕle italiane, la carĭ aparținŭ, între sine. Și cu câtă iubire și devotamentŭ ca omŭ, ca medicŭ, ca observatorŭ pasionatŭ alŭ inimei omenescĭ am studiatŭ eu tot-déuna femea, totușĭ așĭ fi fórte perplesŭ, déca ar trebui sĕ descriu caracterulŭ fisicŭ, resp. moralŭ și intelectualŭ alŭ acestorŭ surorĭ ale nóstre în Christosŭ și în tricolorulŭ italianŭ. Profilele ce le voiu descrie mai josŭ, suntŭ schițe aproximative a unorŭ tipurĭ aproximative.

Despre caracterulŭ eticŭ alŭ femeilorŭ în generalŭ se póte ḑice, că ele îlŭ împărtășescŭ pe acesta cu bărbații rassei lorŭ, abstrăgêndŭ dela însușirile caracterului lorŭ femeescŭ. Noi însĕ nu putemŭ sĕ punemŭ ecvațiunĭ ca aceste: Italianulŭ se rapórtă la Italiancă ca Francesulŭ la Francesă. Căcĭ împrejurimea, în care se nasce și cresce fiăcare femeiă, în fiăcare țéră este alta, din care causă raportulŭ femeiei cătră bărbatŭ se forméză mai bine séu mai rĕu, după influințele din afară. In generalŭ se póte ḑice, că acolo unde femeia este mai bună ca bărbatulŭ, societatea este fórte stricată. Acéstă influență a împrejurimei, care este a se privi ca sumă a multorŭ factorĭ, este în prima liniă dependentă de religiune și dela libertatea mai mare séu mai mică, care o are femeia. Unde acéstă libertate este mare, ca în Anglia și Statele unite, acolo individualitatea se póte desvolta în modŭ naturalŭ și puternicŭ și póte modifica momentulŭ eticŭ, parte întărindu-lŭ, parte combătându lŭ.

(Va urma.)